

ҲАССАСИ ГУЛАГАН ШОИР

ёки биз билган ва билмаган Абдулла ШЕР
(Эссе)

1-6.

Рози бўлсангиз, сизни ишга таклиф этсақ", дега розилик сўраши. Уста эса: "Йўз-э, мен мисгарман, радиода жуда машҳур созандалар ишлайди, колганинги эса ялчалилар. Менда сиз ўйлаган маҳорат йўз, оддий яллачи бўлиш эса менга ярашмайди!", — дега радиодан келгандарни қайтариб юборади. Абдулланинг онаси Санобар отин хам турмуш ўргонидан дуор чалиши сирарни ўтишибони олган, уларнинг ҳар иккиси факат ўзи оиласи ва жигарлари даврасидагина маҳоратларини намойиш этардилар. Аммо баъзан онаси отасига: "Сиз ўшандан радиога ишга бормай, хотүри килгансиз, ҳозир эсл танинган чолгич бўлар эдингиз. Ахир дуор чалишида тенингиз йўз", деб кўр эди.

Абдулланинг онасини маҳалладагилар "Санобар отин" деб ёззозлар эди. Чунки араб имлосидан ҳам боҳбар она маҳалладаги ёллар ва қизларга отинчилик ҳам қиласар эди. Абдулла 5 ёшдаёт Алишер Навоийнинг газалларини тинглай бошлиди. Онаси уни адабиётта, мумтоз шеъриятга ошно қилди. Мактабга бора бошлигач эса Навоий, Бобур, Фузулий, Лутфийдан ташқари Увайсий, Ноидибеким, Машраб, Ҳувайдо, Завкий, Фозий ғазалиёти билан танишиди. Муҳаммад Солихнинг "Шайбонийнома", Губанденгиммининг тархий асарларини ўқиди. Абдулланинг ҳаётида 8-сифнави кутилмagan бўйлиши юсади. Ўзидан бир синф юқорида ўйқидиган болалар туман газетасида макола ёзиб чиқаришиди. Уларнинг кичикна маколаси мактабнинг катта йигилишида мактобга сазовор бўлади. Буни кўрган Абдулла: "Шулар ёзганини мен ёзолмаймани?" дега кишлоқ ва колхоз ҳаётидан бир неча мақолани ёзиб, туман газетасига олиб боради. Унинг мақолалари, асоссан, даражада меҳнаткашларига бағишилган бўлиб, "Болтавий" — миришкор "сувчи", "Норхол пилчали", "Ғуза қатор ораларига маҳаллий ўғит ташлаш бошланди" каби мавзуларда эди. Унга 40 тийин ёки 50 тийин қалам ҳаки ҳам беришарди. 1968 йилга келип, у шеър ёза бошлиди. Ўша ёркян лаҳзарларни шоир ҳаяжон билан эслайди:

— Мен шеър ёза бошлидим. Вой-бў, кечакундуз дафтарларни тўлдираман. Бирдан "Навоийга шогирд бўламан!" деган қатъият ичимдан отилиб қицид. Билмасдими, Навоий қаерда-ю, мен қаердаман? Ёзу куз ҳашарга деб, биз ўқувчиларни пахта даластига юбордилар. "Далага бормайман, пахта термайман, мен шоир бўламан!" дедим. "Пахтага бормасан, сени мактабдан ҳайдашади", дедилар. "Мактабга ҳам бормайман!" деб, уйда шеър ёза бошлидим. Бир куни мактаб директоримиз уйга келип, роса "тушунтириш ишларни" олиб борди ва: "Абдулла, мактабга бора, мактаб — мажбурий", деди. Мен яна мактабга бора бошлидим. Навоийга юқинидим, адабиёти ва шеърията юқинидим. "Навоийн шогирд бўламан" деган фикрдан ҳали ҳам узоқлашганим йўк. 70-йилларда жиддий шеърлар ёза бошлидим. "Навоий суганий" деган туркум устиди ишладим. Кейинги шеърларимдан бирини "Ичимдаги дард" деб номладим. Бу шеърда: "Навоийн ёнига ҳандай бораман?" деган сатр тақор-тақор кепади.

"Мен кўрган катта шоир — Миртемир эди"

Абдулла Шер адабиётта кириб келишини шундай ҳикоя қиласи:

— 10-синфда ўқиб юрганимда, бир дафтар шеърларимни олдим-у, илгариги Пушкин кўчаси 1-йуда жойлашган єзувчилар уюшмасига олиб бордим. У ерда Миртемир домлағи адабий маслаҳатчи экан. У киши менинг 4 та шеърим ва 3 та тўртлигимга "маъқул" деган белги кўйиб бердилар. Миртемир домланинг ёнида Темур Фаттоҳ ўтирад экан. Яна домланинг олдига Саид Зиннунова кириб келганини кўрдим. Миртемир домланинг олдидан кўнглиларни сизнига олиб бордилар. Шотурсун Ғуломов билан танишидим. Шотурсун Ғуломов билан танишидим. Кейинги шеърларимдан бирини "Ичимдаги дард" деб номладим. Бу шеърда: "Навоийн ёнига ҳандай бораман?" деган сатр тақор-тақор кепади.

Мактабни битириб, Тошду (хозирги ЎзМУ)га ўқишига кирдим.

1962 йил баҳор фаслида шеърлар ва "Севги қиссаси" номли достонимдан иборат китоб тайёрлаб, уюшмага бордим. Миртемир домлага топшириб келдим. Ёзинг охирида менинг ҳарбий хизматга юборишиди. Хизмат Германиянига бўлгани учун вақтилорни олиб кетишиб, Термизда тайёрларидан ўта бошлидик. Ўша вактда уйга "Сизнинг китобингиз чон этилиши учун муҳокамага қўйилади. Тез этиб келин" деган хат келган. Хат Термиза 4 кунда этиб борди. Рота командирининг олдига кириб вазиятини тушунтиридим. У: "Хат 4 кун ичада келди, боргунингча 2 кун ўтади. Муҳокама тугаб кетган. Бир сен учун кайтадан катта шоирларни юғилмайди-ку", деди.

Мен борганинг учун китобим муҳокамага қўйилмаган. Ўша пайтда Миртемир домладек устоз тавсияси билан муҳокамага қўйилган китобларининг бариси чоп этилган. Ўшанда 19 йилда биринчи китобим чиқкан.

Абдулла Шер яна шундай ҳикоя қиласи:

Талабаларни пайтимда мени Аскад Мухтор "Гулистан" журналига ишга қабул қилган. Аскад Мухтор фаршиштага ўхшаган тоза таблифи, тоғай ақларни олади эди. "Гулистан" мен учун муқаддас китобдек эди. Шеърларим чиқа бошлигач, Махмуд Саъдий мени 160 сўмлик маоши бор бўлгимга — "Шарқ юлдизи" журналига ишга таклиф қилди. Бу "Гулистан" журналинига маошимдан бир барабар кўп эди. Аммо мен бу азиз дар-

гоҳдан кета олмадим. Бу ерда маошига топилмас бир мухит бор эди. Ҳали-ҳамон "Гулистан" журналидан олган тажриба мактабим мен учун қадрдан бўлиб қолди.

Аскад Мухтордан сўнг яна бир буюк инсон — Сарвар Азимов билан учарашдим. Бу улуғ єзувчи Москава бориб, Суслов билан гаплашиб, "Ёшлик" журналини очишига мушарраф бўлди.

Ўша даврда Ўзбекистонда бундай журнал очиш жуда кийин иш эди. Сарвар Азимов єзувчиларни ююшмасига раис бўлиб келганида, ўзбек єзувчиларини кўтаришига ҳаракат қилди. Жуда оғир бўлса-да, у кишининг дипломатик қобилияти билан ўзбек єзувчиларини елкасига ҳам офтоб тегди. Сарвар ага "Ёшлик" журналини Эркин Воҳидовни бosh мухаррир килиб ишга тайинлади. Мени масъул котиблика чакириши. Ўша пайдай бошимда қандайдир оғир пайдо бўлиб, давосини топломай юрган пайтларим эди, ишлай олмасам керак деб ўйладим.

1970-1981 йилларда Олий адабиёт курсида ўқиш учун Москвага кетдим. Оиламдан, болагаримдан узоқда яна иккى талаба бўлдим. Энг катта омадим — менга ўзини фидо кила олган умр йўлдошим єкунтон билан тақдирим боғланганини. У ҳаётимиздаги барча исик-совуқларга куллук килиб ўзлади. Тобим бўлмай, уйда хасталаниб қолган йилларимда хем икиласмай рўзгор юқини бўйнiga олди. Бундай фидойлик гўзал аёлларда камдан-кам учрайди.

Болаларимнинг аълоҳи кулини шаҳарга олди. Сарвар Азимов єзувчиларни учун ҳам ундан умрబод миннатдорманд. Шундай вақтлар бўлдики, китобларим чиқишига тиши-тирини билан қаршилик килингандар "дўстлар" ни кўрдим. Афуски, бошимининг иккала чеккасида пайдо бўлган номаъзум оғир тифайли улар билан курашиши холим ҳам, истагим ҳам йўқ.

Дарҳақиқат, Абдулла Шер 1980-1981 йилларда Москвадаги Олий адабиёт курсида ўқиди. Бу ерда ўқиши билан бирга у, асосан, таржима билан шуғулланди. Олмон тилини чукур ўрганди. У энди Байронни ва Генрих Гейнейнин тўғридан-тўтри ўзларда эди.

Абдулла Шер дафтаридан:

Унинг вужудида шеърга ва темира монанд бир-биридан мутлақа йироқ нималардир коришик яшайди. У ҳеч қачон ҳеч ким билан майдон талашмади.

Абдулла Шер дафтаридан:

"Умр деганлари бирорлардан ранжиридан даражада узун эмас".

У ҳақиқат ва адолат йўлида ҳақ сўзни айтib, кўп бора котказди, мунтазам ютказди. Нима ундирип у бу маглубиятлар ортида музабарни бориганини билди.

Инчунин, у миҳдек тўғри бўлиш ва олайху қароғиз, чиркин феъл ва очқўларни одиллик деворига миҳлаб ташашининг ҳадисини олди. Инсонларнинг руҳларини синдирадиган, ўз манфаати йўлида ўзгалирни курбон кулағтаган шаразифаларни кўрганда шердек ташашини феълидан кечолмади. У табиатан шундай яралган. Абдулла Шер тупроқдек серхоси ва тупроқдек хокисор авлод вакили бўлди. У ҳамиши ўз устозлари, сафдошлари, ҳамкорлари, ҳамафасларини эхтиром билан эслайди. Йиглаб эслайди.

У ҳеч қачон ҳеч кимнинг йўлини тўсмаган авлод: Шукур Холмиззев, Сафар Баиров, Маъруф Жалил, Тилак Жўра, Омон Мухтор, Отаётлар билан бирга ишлади, дўст тутинди.

Муқаддас хотиралар эгаси

Абдулла Шер Ойбек икоди, Шайкзода шеърияти ҳақида ёди. Унинг Миртемир, Сарвар Азимов, Аскад Мухтор, Озод Шарафиддинов, Гайбула ас-Салом, Бегали Қосимовлар ҳақида хотиралари бор. Яқинда Эркин Воҳидов ҳақида хотиралари унинг хазинасидир.

Мен шоурман, мен — Абдулла Шер.
Барлосларнинг сарҳаш фарзанди.
Айтгил, осмон, айтгил, она ер,
Ўз асрима мемми асранди?!
Дедиларки: "Эўрдир ганж кучи
Эзилб оп, унда шон, мулк бор!"
Эзилдим-у, қаламим учу
Юрагимга қадалди илк бор.

Изладим — топмайдим: қайди ҳақиқатам,
Лабдами ёки найда ҳақиқатам?!
Куръони кўлимга олдим-у, билдим:
Катмакон замин ҳам — майди ҳақиқатам.

Абдулла Шернинг биринчи тўплами "Кўклим табассуми" деб номланиб, 30 ўнда чоп этилди.

Шундан сўнг унинг "Алёр" (1979), "Атиргул сояси" (1979), "Роз" (1980), Куз хилоли (1983), "Қадимига кўй" (1987), "Нуктадан сўнг" (1989), "Токат" (1997), "Ёнаётган йўл" (2007), "Ёмиглар оралаб" (2009), "Сарбаст қўшилкар" (2010), "Севилмаган менинг севилим" (2010), "Гул йиллар, булбул йиллар" (Сайланма, 2012) каби шеърий тўпламлари ва "Асрарни асрарлар" насрый тўплами чоп этилди. Унинг шеърлари ва достонлари рус, литва, инглиз, испан, озарбайжон, турк, қазоқ, крим эришиди. Кетма-кет Ойбек шеърияти ҳақидаги мақолалари нашоиди.

Шукини "Токат" шеърий тўплами чоп этилганида 54 ёшда эди. "Ёнаётган йўл" тўплами чоп этилганида 64 ёшда эди.

"Гул йиллар, булбул йиллар" сайланмасини чоп этирганида 69 ёшда эди. 70, 75 ўндалида ҳам "Барлосларнинг сарҳаш фарзанди" бирлаҳа қаламини кўлдан кўймади, кексалини бўйнiga олмади. У 80 ўнча караб юра бошлиди. Йўлида собит ва дадил.

Абдулла Шернинг кўлидан бардош номли ҳассаси аспо тушмади. У ҳассасини ерга умид билан, армон билан, гоҳ аччиқ алам билан қаттиқ урардик, ҳассаси ярмигача тупроқка кириб боради. Абдулла Шер ҳассаси орқали ер билан гаплашиб, тупрок билан ҳасрлатшиб боради. Ҳар қадамда ҳассаси унинг томирларини ерга улаб боради.

У 80 ўнга тўлганда сентябрнинг фараҳбаш тонги эди. У дунёдаги энг гўзлар шахар Тошкентнинг энг гўзлар шахарини аттиргулар чамандек очишиб ётган "Адиглар хиёбони" да охиста қадам ташлар экан, ҳассасини ушлаб турган бармоқлари орасида нур юргурганини сизди ва ҳассасига эгиди. Ерга қадалиб турган ҳассаси новда чиқарип, гўё гуллаб боради.

Абдулла Шер ўзи билан 80 йилки, баҳорни эргаштириб юрган шоир. Баҳшача бўлиши ҳам мумкин эмас эди. Чунки у баъриди шоир ўзларига орзуси, максади — Навоийга қараб боради.

2016 йилда Президентимиз Абдулла Шерни үзоз йиллик афзалликларни олди. Миртемир домладек устоз тавсияси билан муҳокамага қўйилган китобларининг ташлаб кетолди.

Абдулла Шер учун 6 яшарлигида ясаган михлар каби қаттиқ ва ҳар қандай деворларга ёриб кира оладиган мустаҳкам куроп каби ҳамроҳ бўлди. У бир умр миҳсанни яшайтишади. Шоир. Унинг тилини юртлиларни юртлиларни кўшилди, яхшироқ билом, шубҳасиди, ўзиган шеърларни, китобларни ўқимок, уқомқ талаб қилинади, холос.

Шоир. Унинг учун икод ҳамиси синов майдони. Ҳазрат Алишер Навоий сари таллиниб бораётган инсонни янада яхшироқ билом, шубҳасиди, ўзиган шеърларни, китобларни ўқимок, уқомқ талаб қилинади, холос.

Зулфия МўМИНОВА,

ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ АСОСИЙ ДРАЙВЕРИ

Янги Ўзбекистонимизда таълим-тарбия борасида амалга оширилаётган ислоҳотлар ҳақида сўз кетгандা, аввало, шуну алоҳида эътироф этиш керакки, педагогларимиз, устозларимизга алоҳида эътибор қарашлаётганинг ифодаси сифатида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг "Педагогнинг мақоми тўғрисида"ги Конуни барча юртдошларимизни чексиз қувонтириди. Чунки ҳар биримиз педагогдан таълим-тарбия олганмиз, уларнинг машаққатли меҳнати, ҳаёти билан яқиндан танишимиз. Шу пайттача педагогларимиз — ўқитувчиларимизнинг меҳнат фаолияти учун мөтёрий хужжатлар — дастурлар, режалар мавжуд бўлган, лекин маҳсус Конун ишлаб чиқиличмаган эди. Мазкур Конунда педагогнинг касбий фаолияти амалга оширилишини таъминлаш, уларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш, аттестациядан ўтиши ва малака тоифаси олиши, унинг меҳнатига ҳақ тўланиши, рабатлантирилиши, ижтимоий ҳимояси, хукуқлари тўла-тўкис белгилаб берилган. Адолат мезонлари асосида қабул қилинган Конунда педагог этикса қоидаларига амал қилиши ва унинг зиммасидаги мажбуриятлар ҳам батафсил кўрсатиб қўйилган. Сабаби бугун — глобаллашув даврида, дунёда меҳр-оқибат танҳис бўлиб бораётган, ўзаро низолар кўлами кенгаятлан пайтда педагогнинг зиммасида жуда масъулиятни вазифа — келлахагимиз ворисларини маънавий етук, ватанпарвар, комил инсонлар килиб тарбиялаш вазифаси турибди. Бу вазифа эса педагогика институтлари учун бир неча баробар масъулиятлари.

Чунки педагогика институтида нафақат ёшлар, балки эртага мактабларга борадиган, ёш қалбларга мехр улашии вазифасини зиммасига оладиган бўлгуси педагоглар тарбияланади. Шунинг учун ҳам Андикон давлат педагогика институтида ёшларнинг маънавий камолотига алоҳида эътибор қараштирило.

2023 йил давомида талабаларни 5 муҳим ташаббус доирасидаги спорт мусобақалари, интеллектуал танлов ва ўйинлар хамда маънавий-маърифий тадбирлар, учрашувларга жалб этиш бўйича олий таълим масканимиз миқёсида 900 дан ортиқ тадбирлар ўтказилди. Талабалар ўтасида маданий ишлар, концерт, китобхонлик, кино, театр, музей ва шу каби тадбирларни ташкил этиш бўйича ўкув йили давомида 250 дан ортиқ танловлар ташкил қилиниб, ушбу танловларда голиб бўлган 567 нафар тала-

бўйича жаҳон чемпионатида институт талабаси Илёсбек Ёқубжонов фахрли 1-ўринни эгаллади.

Қозоғистон Республикаси Туркистон шаҳрида ўтказилган "2-Туркӣ Универсиада"сида спортнинг эркин кураш турнир бўйича талабамиз Ҳусанбой Усмонов фахрли 2-ўринни эгаллади. Бангладешда қизлар ўтасида вoleybol спорт турнир бўйича ўтказилган Марказий Осиё чемпионати мусобақасида Институтимизнинг Жисмоний маданият фаулети талабаси Ҳуморой Ҳасанова, Гулёра Абдураҳмонова, Зайнабхон Олимова-лар иштирок этиши ва фахрли 3-ўринни кўлга киритилар.

Институтимиз талабалари республика-мизда ўтказилган "Беш ташаббус олимпиадаси"да фаол иштирок этиши ва спортнинг

бир ҳафталик кундузги дарс форматида "Замонавий муаммолар шароитида тадқиқот ва қасбий компетенцияларни ривожлантириш" мавзусидаги машгулотларда иштирок этишиди.

Алоҳида эътироф этиш керакки, Қозон университети 1804 йилда ташкил этилган, 2010-йилдан Қозон федерал университети (КФУ) деб номланади. Университет Россиядаги энг қадимги олий ўкув юртларидан бири хисобланади. Университетда турли даврларда 9 нафар Нобель мукофоти совирондорлари ишлаган. Университет Россиянинг энг йирик шаҳарларидан бири — Қозонда жойлашган бўлиб, Европа ва Осиё, христианлик ва ислом ўртасидаги кўпроқ хи-собланади.

Педагог меҳнатининг самараси ўкувчи-ларининг ютуклирида кўринади. Институтимиз талабаларининг ютуклири фаҳрла-нишга аризайди. Жумладан, тасвири санъат ва муҳандислик графикиси талабаси Муаззамой Абдураимова 2022 йилда Ислом Каримов номли давлат стипендиясига сазовор бўлган бўлса, 2023 йилда у Ўзбекистон Бадиий академиясининг Камолиддин Беҳзод номидаги давлат стипендиясига сазовор бўлди. 7 нафар талабамиз Президент стипендияси ва бошقا номдор стипендияларни олиша лойиқ топилид. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат сти-

йўналиши 3-босқич талабаси Зийнатуллоҳ Маматқодиров сазовор бўлди.

Бугун ёшлар янада кучли иштиёқ, улкан ютуклар орзузида таълим олиши мөқдода. Чунки педагоги кадрлар тайёрловни олий таълим муассасаси вакили сифатида яна шуни айтиб ўтишим мумкини, "Педагогнинг мақоми тўғрисида"ги Конун қабул қилиниши нафакат мактаблардаги ўқитувчилари, балки бўлғуси ўқитувчиларни — педагогика йўна-лишидаги олий таълим муассасалари талабарини ҳам жуда қувонтириди. Конуннинг 6-моддасидаги белгиланган педагог ўз қасбий фаолиятида замонавий педагогик технологияларни, ўқитиш ва тарбия воситаларини ҳамда усувларини ёрнишланаётган таълимни ўзгаради, музалифлик дастур ва ўқи-тиш услубиятларини ишлаб чиқиши ва жорий этиш, ижодий фаоллик кўрсатиш, ўкув, илмий ва услубий йўналишлардаги давлат ахборот-ресурси ҳамда ахборот-кутубхона марказларининг хизматларидан бепул фойдаланиш, инновацияларни ишлаб чиқиши ва жорий этиш, ижодий таълим олиши, таълим-тарбия жараёнига янгиликларни жорий этиши билан иш бошшашларига, мактабларга дадил қадамлар билан кириб келиш-

пендиасига тасвирий санъат ва муҳандислик графикиси йўналиши 3-босқич талабаси Олтини Адҳамова, Ислом Каримов номли давлат стипендиясига биология йўналиши 3-босқич талабаси Мадинахон Абдухалиева, Навоий номли давлат стипендиясига мусиқа таълим йўналиши 3-босқич талабаси Диљҳавас Рустамжонова ва ўзбек тили ва адабиёти йўналиши 3-босқич талабаси Мубинабону Үринбоева, шунингдек, рес-публикамизда янги жорий этилган Бобур номли давлат стипендиясига география ва иқтисодий билим асослари таълим йўналиши 3-босқич талабаси Шаҳризода Холикбердиева, Паҳлавон Маҳмуд номли давлат стипендиясига жисмоний маданият таълим

тарига асос бўлади. Энди уларни ҳар қандай маъжбурий меҳнатдан ҳимоя қилувчи Конун бор!

Биз ишонамизки, шахсан Президентимизнинг таълим соҳасига қаратаётган алоҳида эътибири, қўллаб-куватлашлари билан, илмiga ҷанқоқ, изланувчан, истеъододли таълабаларимиз билан Андикон давлат педагогика институтининг маънавий-маърифий, ўкув, илмий йўналишларидаги ютуклири бундан-да самарали, ютукларга бой бўлади.

Бахтиёр РАСУЛОВ,
Андикон давлат педагогика институти
ректори, профессор.

"Street work out" ва шахмат турлари бўйича 2 та олтин медалин кўлга киритилар.

Талабаларимизнинг бу ютукларида, албатта, профессор-ўқитувчиларимизнинг алоҳида ўрни, хизмати бор. Бугунги кунда институтда фаолият кўрсатадиган 15 та кафедранинг асосий штатида 255 нафар профессор-ўқитувчи фаолият кўрсатади. Улардан 11 нафари фан доктори (DSc) ва 53 нафари фалсафа доктори (PhD) ва доцент илмий унвонига эга. 2023 йилда институтимизда "Ички тартиб-қоидлари", коррупцион ҳолатлардан огоҳ бўлиш, экстремизм, ақидапарастлик, "оммавий маданият", гиёҳвандлик ҳамда хукуқзарликларнинг онлини олиш мавзулари кенг ёртилиб борилмоқда.

Ёшларимиз қайноқ қалба эга, ижодга ошно. Уларнинг театр, санъат ва мусикага қизиқишлиарини ошириш, ижодкор ёшларни қўллаб-куватлашаш максадида "Мақом ансамбли", "Вокал ва эстрада ансамбли", "Талабалар театр студияси", "Ўқиғироқ театри", "Мақом караоке студияси" ташкил этилди. Бундай ташқари, "Дуторчи қизлар" мақом ансамбли, "Ўзбегим ансамбли", "Адабиётшунослик клуби", "Тафаккур" кунвоқлар ва зук-колар жамоаси фаолият олиб бормоқдаки, уларда талабаларимиз ўзлари қизиқан ада-бийёт, санъат турларни сеҳридан баҳраманд бўлишишоқда.

Шуни фаҳр билин айтишимиз мумкини, институтимизнинг спортсевар ёшлари ҳалқаро ва республика миқёсида ўтказилаётган спорт мусобақаларида жуда муддатли иштирок этмоқда. Институтимизнинг 5 нафар талабаси турли спорт турлари бўйича жаҳон чемпионатларида фаол иштирок этиб, фаҳрли ўринларни кўлга кирити.

Хусусан, Тожикистоннинг Хўжанд шаҳри мезбонлигига 2003-2005 йилларда түғилганлар ўтасида ўтказилган белбоғли кураш

ШЕРГИЯТ

Р ёа ёе ё а ёе ёа ёе ё УЗБЕКИСТОН!

Давронинг ўтар ҳайронлигине келган куни,
Ахти олам наизида нодонлигине келган куни.

Кўзларинг осмонидан ўчгай қўёшнинг шуъласи,
Фамларинг тўғонидаги гиренлигине келган куни.

Бойлигинеда яшнаган кошоналар қолгай гаруб,
Ҳастадиллар базмидаги вайронлигине келган куни.

Сарғайб кўнглини аро дил овласа пинҳона куз,
Ихтиёринг қолмагай сарсонлигине келган куни.

Кечмаса кибру ҳаев, тупрок муродинг ҳосили,
Сарҳисоб дунёсида инсонлигине келган куни.

Титрагай дил кўпргиши ишқдан ўзиб кетган маҳал,
Хотирандага лафзи ўйк, шайтонлигине келган куни.

Англамай Ахтамкули, сўлса агар қалбинг ҳули,
Қолмагин гафлат аро найсонлигине келган куни.

Машраби дебонага дилдош бўлиб кетмоқдаман,
Қўзларимда қатра-қатра ёш бўлиб кетмоқдаман.

Этагимдан тутди ҳижрон, айрилиқнинг қотили,
Бағрихун ишқ ахлига йўлдош бўлиб кетмоқдаман.

Қисматимни тогу тошларга кўксига биглан Хўду,
Қанча Орифлар билан издош бўлиб кетмоқдаман.

Эй ҳаёт, бор бўлса чиқсан, марду майдонине қанни?
Нокас нодонни кўрсан, тош бўлиб кетмоқдаман.

Мен газал хирмонида хирмончи бўлдим охри,
Сўзни қалқон айламасдан, чош бўлиб кетмоқдаман.

Ёнмагай қўллаши билан ишқи адо бўлган улус,
Мойчиларинг наизида фаррош бўлиб кетмоқдаман.

Воҳ, менинг қоним ичид, тунлар тирилган байтларим,
Ёзигимда бор экансиз, ёш бўлиб кетмоқдаман.

Қўйни кўй, Ахтамкули, шеър жангида шер топмасанг,
Изтиробининг чўгуда бебош бўлиб кетмоқдаман.

Дилимни тогу тошларга адо қилган боландирман,
Ийикланган майсаага мәхримни жо қилган боландирман.

Хаёт кўксимга от кўйган, ёник байту баёт кўйган,
Мислсиз куллиёт кўйган, наво қилган боландирман.

Тополмай полазоримни, ўйқотсан имтиёримни,
Олиб кўйсанда боримни, дуо қилган боландирман.

Омон бўлгин, Омонтогум, дилимда дарду қўйномиг,
Согинчдан сел бўлар чогум нило қилган боландирман.

Кўйиб кетмоқда бўстоним, раҳм қилгин, Нигоҳбоним,
У харсанзор аро жоним фидо қилган боландирман.

Отам тош ўйнатиб кетди, кейин бош ўйнатиб кетди,
Кўзим ёш ўйнатиб кетди, вафо қилган боландирман.

Онамдек ўйлагай дарё, юрибман бунда беларво,
Мени уйготмадин, дунё, жафо қилган боландирман.

Кезар Ахтамкули ранасиз, дили ўт ичра оҳангисиз,
Жаҳонни сўз билан жансиз, даъео қилган боландирман

Нечун одамни кўрганда талаисан, норизо одам?!
Бу оламга муҳаббатсиз қарайсан, норизо одам.

Амалининг дуги бор сенда, илоннинг ёти бор сенда,
Ҳасаднинг тоги бор сенда, малайсан, норизо одам!

Юрибсан не юмуш бирлан, адашган вақти хуш бирлан,
Юракни қора туш бирлан силайсан, норизо одам?

Улус дил ёзди ҳикматга, умидвор бўлди ибратга,
Нукул сўзинени гиббатга улайсан, норизо одам.

Ёришимас юлдузинг тунсиз, бино бўлмайди устунсиз,
Кўзимнинг ёгани унсиз ялайсан, норизо одам.

Кўришгаймиз омонликка, йўлиқма нотавонликка,
Ахир бир кун ёмонликка ярайсан, норизо одам.

Ўтар ўтқинчи карвоним, тутуб юрма гирибоним,
Менинг бузгучи мөхмомим, қалайсан, норизо одам!?

САРИОСИЁ

Сариосиё — юрагимнинг боғлари, Ёшлигимнинг яшнаган хур боғлари.
Далаларнинг кучигида қолиб кетган, Болаликнинг ювилмаган боғлари.

Сариосиё — қувончимни кучган макон,
Уни билар ҳамто буенг рўйи жаҳон.
Баҳодирнинг Алломишишек муштлари.
Хушдан кетди дунёдаги кўплаҳлан.

Сариосиё — тогларинега жоним фидо,
Охуларнинг кўзларимдан бўлмас жудо.
Чўққиларнинг ардогида янера пти,
“Кўйид” деб дилни ўттар бир илтижо.

Сариосиё — Сирожиддин Сайийд юрти,
Юрагимнинг байргони кўкка тумтди.
Тупрогини хору хасин кўзга сурти,
Отасининг сўрисида мөхмон кумтди.

Сариосиё, Носирхондек табаррук зот,
Лалими қирда бунёд этди яни хаёт.
Сув ўрнида меҳр берган боғларидан,
Кудза келиб, ҳосил ўнгди ҳаддан зиёд.

Сариосиё, Сангардакда топдим қарор,
У тупрокни сүйгун азиз фарзанди бор.
Шарсарапнинг кокилларин силаган кўл
Олқашлайди ўғлонларин беихтиёр...

Сариосиё, олимни кўп, Олим Давлат,
Муҳсиндек зўр полвонларим тўқар савлат.
Тупргондам яна қанча шерларин бор,
Мен уларнинг бир қисмини ёздим фақат.

“Сариосиё”, адолатли қози экан,
Юрагимнинг янграётган сози экан.
Элошларин умр бўйи олқашлайди,
Абдураим Рахмоновдан рози экан.

Муаллиф ҳақида:

Ахтамкули (Ахтамкул Карим) — 1964 йили Сариосиё туманинда Шотируд кишлогида туғилган. Ўзбекистон Миллий универсiteti қoshiдаги Олий Адабиёт курсида таҳсил олган.

“Бодомгинаш”, “Қорачиқда асраганимсан”, “Баҳоримдан кечиккан гул”, “Қўирғазал”, “Бошимда осмон айланар”, “Қароримда гуллайди Ватан”, “Сўз чамани”, “Исмингни юракка яширдим” номли шеърий тўплумларни нашр этилган.

У жаҳон адабиётидан Шайх Саидий, Лойик Шерали, Муҳаммад бин Рошид Ол Мақтум каби шоириларнинг асарларидан намуналарни ўзбек тилига ўтирган.

Хозирда “Тонг юлдузи” газетасида бўлум мухаррири бўлиб ишлайди. Ўзбекистон Эзувчилар уюшмаси аъзоси.

Сариосиё, боболарим жону дили,
Согинчларим баҳорининг сўнмас гули.
Бургулларнинг парвозига ҳавас қилиб,
Чўққиларга дил болглабан Ахтамкули.

Сариосиё, бешигимдир она Сурхон,
У бешикда тебранади давар замон.
Тинчлигимнинг байргони кўлга олсан,
Юрагимга айланади Ўзбекистон!

НАСР

Бу трагедия ўтмишининг сарғайган саҳифасига айланаб бўлган аллақачон. Буни менга айтти берганлар дунёдан ўтиб кетишиди. Уларга ҳам “эскилар” гурунг берган экан. “Яхши адаб — яхши даб, ота-бобо даврабон” дейишган донолар. Энди гурунг бериш навбати — каминанини.

Уни тўқиз ёшлигига исқирт кўлидан тутиб Отабой туман деган бойнинг хонадонига олиб келишиди. Саккис хонали оғиз ўйга уни Бибигузал судраб кирди. Уч келин бошини гўйбат учун ковуширганинида қизалок хона тўрида ётган кўрироқ сари таллinci. Бирок унга етиб-етмай охиги марта бир ҳафта олдин таъмини тотган шапалок юз-кўзи аралаш тушиди:

— Йўқол ташқарига, ер ютгур!

Бошка хонадан ётган камипринг бўғиқ овози қизалокнинг орқасидан у ташқарига чиққанида етиб борди:

— Баракалла, Бибигузал! “Чўрли табассуминг ҳақи — омонат” дейишади. Кулиб қарасон, юнинг ҳақи тарзига.

У бу гап билан кутулмади, ўзи ҳақидаги совуқдан-совуқ гапларни ҳам эшилди.

— Ёй қиз, қаердан топдинг бор текинхўрни? — деди баланд охандага камипринг.

— Нима, етим-есирмизми, қаҳатчиликда яшаймизми? — деди тунгилларни ўтиб-етмади. Чўрли оқар қўлса, камипринг. Сенда бор-ку чўри. Хоналин Ҳивадек ерга бориб, от миниб, от ҳайдаб, от устидаги хўй асрар бептириган совба бу. Ҳудо билди, киморга қўйилгани, нашаванд соттаними?

— Ислим нима экан?

— Кимам сўрадири мисими? Чўрли* деяпмиз.

Шундай қилиб, унинг исми Чўрли бўлди. Камига Отабой туманинг аёли Якансултоннинг чангалига тудши. Қизалоқ. Якансултон билан ўйда ёлғиз қолганида ўзининг бу ўйда кимлигини англади. Бой ўйининг ўти-турни билисал-куз... Қиз юш ўфқда қизариб кўринишни бергунича хизматдан бўшамас, самода Еттикон “қўригингандага ҳам боши ётиқка истасди. Қўригайдиган ўтимонида ўтиқи кўярлариди.

Якансултон Чўрлисиз бирорта жойга ўзи ёлғиз кетолмас, уйда эса тинчлик бермасди. Ит ва куш тош отгандан қочиб кутулади, учбай кутулади, Чўрлига эса кутилиш ўйк эди то жони узилмагувчича... Агар ўйиб “у дунё” дейилган жойга борса ҳам яхсанни ўтишади. Қўригайдиган ўтимонида ўтиқи кўярлариди.

Онжиз бўлсанг ғамин кўп, эрксиз бўлсанг ғамин. Отабой туманбонининг бир кекса бувиси бор эди. Юзига Энш эна, изидан эса “номи ўчгу” дейишади. Чўрли келганига мана, олти йилдан ошиди, камипринг берган экандариди. Якин қариндошлар келиша, юзига: “Қойил-эй, юз-кузи ҳали тиник”, деб айтишар. “Хеч ўлмади-ўлмади-да, жонгаям тегди бу эски башара”, дейишади.

Унда-бунда: “Кун бўйи тагини тозалаб, бева камипринг қараяпти, Яратган қўёмат азобини шу орқали кўрсатяпти унга”, деганинлар топилиди.

Устига-устак, Энш эна ўглиниң орқасидан ҳалимачини Чўрлининг якка ўзи қиларди. Ка-

ишларни ҳам унга буюради. Бу ўй эгасига иши тушган одам остонасидан бир чақирик наридан кўриб, яшириниб ўтари. Бироқ бу аёл оддиг аёл эмасди, насл-насаби аёл эди. Эрининг исми (“Оқсоқлимиз” деб айтвичар ҳам бор) Сапар туман, қайнотаси Серхен туман деган одамлар бўлганимиш, қолганинни Чўрли билгани йўк. Қолганинни “туман” бўлса керак-да. Ота-боболари бир катта беяга бориб тақаларниш. Етти пуштини санаб, ариллаб-тариллаб, Чўрлининг юрганини сиқиб ўтиради доим камипринг. У эса ноиллоҳ ҳар кунни тўшаги бошида синграб-мунграб камипринг тингларди. Қарни қарға ѡғалайверсин, деди ичади.

Отабой туманинг ўртанича ўғли соз чаларди. Чўрли хамма созни яхши биларди. Камига ўзим “Дарай дўйғли”ни хиргойи қилишина хуш кўради. Шуни кўйлайман деб бир-икки марта таёк ҳам еди. Чўрли ба сафар таёк еганида кечаси билан йиглаб чиқмади. Ўртанича туман буни кўриб ҳаловатини йўқотди.

Чўрли бугун атайлаб эрта ўйонди. Сочларини таради. Бошидан кечгандарни бирмаб-эрслади. Ичадидан факат ўзиганина маълум бўлган

Говшуткелди ДАНАТАРОВ

исмини тақорлайди: “Нозиқамол, Нозиқамол, Нозиқ...”

Бугун отилган бўш товоқ бошига тегиб, пешонасини ёрди: “Ҳа, жонинг чиқсан, валид зино...”

Чўрли тушлиқкача чор тарафа зир чопди. Якансултон тоша ўйига бориши учун ҳозирлик кўраётганди. У ўзининг қизлари билан уч ёшли ўғлига шохи курта кийгизиб, кўзумчониқ тақиб кўйди. Худди тойчоқни ёралагандек ёралади бошлади.

